

Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej

Główna Kwatera Harcerzy

Centralna Szkoła Instruktorska

INSTRUKCJA KSZTAŁCENIA KADRY INSTRUKTORSKIEJ ORGANIZACJI HARCERZY ZHR

(Zatwierdzona rozkazem Naczelnika Harcerzy L.6/05 z dnia 13 czerwca 2005 r., z wprowadzonymi poprawkami rozkazem Naczelnika Harcerzy L.9/05 z dnia 13 września 2005 r.)

I. Zasady Ogólne

§ 1

1. Kształcenie kadry instruktorskiej organizuje chorągiew/namiestnictwo oraz centralna szkoła instruktorska według zasad określonych w niniejszej instrukcji.
2. Kursy instruktorskie organizowane na poziomie chorągwi/namiestnictwa mogą być organizowane przez centralną szkołę instruktorską w porozumieniu z wydziałami Głównej Kwatery Harcerzy.
3. Ze względu na specyfikę funkcjonowania Harcerskich Kręgów Kleryckich kursy przewodnikowskie dla alumnów są organizowane pod opieką Naczelnego Kapelana ZHR w porozumieniu z Przewodniczącym Rady Krajowej Harcerskich Kręgów Kleryckich ZHR i patronatem Delegata Konferencji Episkopatu Polski do spraw Harcerzy po zatwierdzeniu przez centralną szkołę instruktorską.
4. Hufiec/związek drużyn organizuje szkolenie zastępowych i warsztaty dla przybocznych.
5. Minima kursów z komentarzem obejmuje załącznik nr 1 do niniejszej Instrukcji.

§ 2

1. Program kształcenia opracowuje: szkoła zastępowych hufca/związku drużyn, referat kształcenia chorągwi/namiestnictwa lub szkoła instruktorska chorągwi, centralna szkoła instruktorska.
2. Program kształcenia na bieżący rok harcerski jest zatwierdzany, dla hufca/związku drużyn przez hufcowego/komendanta związku drużyn, dla chorągwi/namiestnictwa przez komendanta chorągwi/namiestnika, dla centralnej szkoły instruktorskiej przez Naczelnika Harcerzy.

§ 3

1. Kursy oraz warsztaty są zatwierdzane na podstawie planów pracy i powoływani komendanci kursów i warsztatów rozkazem komendanta jednostki na wniosek komendanta szkoły zastępowych hufca/związku drużyn, referatu kształcenia chorągwi lub szkoły instruktorskiej chorągwi, centralnej szkoły instruktorskiej.
2. Komendantem kursu zastępowych może być instruktor od stopnia przewodnika, kursów przewodnikowskich instruktor od stopnia podharcemistrza, kursu podharcemistrzowskiego harcistrz.

3. Organizację kursów instruktorskich należy zgłosić do komendanta centralnej szkoły instruktorskiej z zaznaczeniem rodzaju kursu, ilości uczestników, terminu, miejsca oraz komendanta kursu, najpóźniej na 14 dni przed rozpoczęciem akcji. W celu pozyskania dofinansowania przynajmniej pół roku przed realizacją zadania. Formularz w załączniku nr 2.
4. Kurs podharcemistrzowski jest rejestrowany przez centralną szkołę instruktorską, przewodnikowski przez referat kształcenia chorągwi po zatwierdzeniu planu pracy kursu przez centralną szkołę instruktorską lub szkołę instruktorską chorągwi.
5. Kurs instruktorski przeprowadzony według zasad określonych w niniejszej Instrukcji i obejmujący minima kursowe, nie może być podważony przez komisję instruktorską czy komisję harcistrzowską.
6. Kurs instruktorski jest jednym z elementów kształcenia kadry instruktorskiej Organizacji Harcerzy ZHR, dlatego forma kursu koedukacyjnego jest niedopuszczalna.
7. Uczestnictwo w kursach instruktorskich poza macierzystą chorągwią/namiestnictwem odbywa się za zgodą komendanta chorągwi/namiestnika z wyjątkiem § 1 pkt. 3, gdzie komendant kursu ma obowiązek poinformowania komendanta chorągwi/namiestnika o zgłoszeniu się alumna z Harcerskiego Kręgu Kleryckiego - funkcjonującego na jego terenie - na kurs instruktorski.

§ 4

1. Zasady zgłoszeń i form przeprowadzenia kursów zastępowych i warsztatów na poziomie hufca lub związku drużyn ustala hufcowy lub komendant związku drużyn w porozumieniu ze szkołą zastępowych.
2. Zgłoszenie kursów instruktorskich następuje najpóźniej na 14 dni przed rozpoczęciem akcji i powinno zawierać:
 - a) dokładny termin i miejsce z planem dojazdu na teren kursu,
 - b) kadrę kursu (opisane kompetencje i aktualnie pełnione funkcje) w tym kapelana kursu,
 - c) osoby prowadzące zajęcia na kursie,
 - d) listę uczestników kursu z danymi adresowymi,
 - e) ogólną charakterystykę kursu: cele organizacyjne i wychowawcze, formy pracy kursu i wymogi na zaliczenie kursu,
 - f) zadania indywidualne dla kursantów realizowane przed kursem i w trakcie,
 - g) blokowy układ zajęć: dzień, godzina, temat zajęć, imię i nazwisko osoby prowadzącej,
 - h) program kursu powinien zawierać minimum programowe, które stanowi załącznik do niniejszej Instrukcji.Formularz w załączniku nr 3.

§ 5

1. Dokumentacja kursu instruktorskiego:
 - a) dla kursów obozowych dokumentacja wymagana do zatwierdzenia obozu lub zimowiska,
 - b) dla kursów organizowanych w formie biwaków dokumentacja wymagana do zatwierdzenia biwaku,
 - c) książka pracy kursu zawierająca: plan pracy kursu zatwierdzony przez osobę do tego upoważnioną, dziennik kursu opisujący kompleksowo realizację programu w każdym dniu, rozkazy komendanta kursu, ewidencję przeprowadzonych zajęć (formularz w załączniku nr 4), miejsce na opinie wizytatorów, ewentualnie kronika kursu.
2. Wzór patentu kursu zastępowych określa hufcowy/komendant związku drużyn.

3. Patent kursu przewodnikowskiego opracowuje i wydaje referat kształcenia lub szkoła instruktorska chorągwi. Patent zawiera następujące informacje:
 - a) nazwę „Patent Kursu Przewodnikowskiego” lub „Patent Kursu Przewodnikowskiego Wodzów Zuchowych NABOJE” oraz numer patentu,
 - b) imię i nazwisko osoby otrzymującej dokument,
 - c) nazwa chorągwi/namiestnictwa, referatu kształcenia lub szkoły instruktorskiej chorągwi organizującej kurs, numer pod jakim został kurs zarejestrowany w chorągwi lub w centralnej szkole instruktorskiej,
 - d) termin i miejsce kursu,
 - e) podpisy: komendanta chorągwi/namiestnika i komendanta kursu, jeżeli organizatorem kursu jest szkoła instruktorów chorągwi to podpis komendanta tej jednostki,
 - f) okrągła pieczęć chorągwi lub obrzędowa (jeżeli taką posiada),
 - g) kolor patentów niebieski (w miarę możliwości opracowany graficznie na wysokim poziomie).
4. Patent kursu metodycznego drużynowych wędrowników zawiera nazwę „Patent Kursu Metodycznego Drużynowych Wędrowników” oraz numer patentu, treść pozostała jak § 5 pkt. 3 b) c) d) e) f) g). Jeżeli w kursie uczestniczy osoba, która nie jest instruktorem i ukończyła go otrzymuje dokument zatytułowany: „Patent Przewodnikowski Kursu Metodycznego Drużynowych Wędrowników”.
5. Patenty kursu podharc mistrzowskiego:
 - a) opracowuje i wydaje szkoła instruktorska chorągwi,
 - b) dla kursów zatwierdzanych przez centralną szkołę instruktorską opracowuje i wydaje referat kształcenia,
 - c) patent zawiera: nazwę „Patent Kursu Podharc mistrzowskiego”, numer patentu, kolor patentu zielony, treść pozostała jak w § 5 pkt. 3 b) c) d) e) f).
6. Patent warsztatów harc mistrzowskich opracowuje i wydaje centralna szkoła instruktorska.
7. Listy absolwentów kursów są ogłaszane rozkazem komendantów jednostek odpowiedniego szczebla.
8. Osoba, która uczestniczyła w kursie i nie ukończyła go otrzymuje zaświadczenie o uczestnictwie w kursie.

§ 6

1. Sprawozdanie merytoryczne z realizacji zadania kursowego czy warsztatowego obejmuje:
 - a) opis realizacji zadania,
 - b) ocenę kursu czy warsztatów przez komendanta,
 - c) listę absolwentów,
 - d) komplet materiałów kursowych do archiwum.
 Formularz sprawozdania merytorycznego w załączniku nr 5.
2. Sprawozdanie merytoryczne § 6 pkt. 1 a) b) c) należy przesłać do centralnej szkoły instruktorskiej w ciągu 30 dni od zakończenia akcji. Całość dokumentacji jest przechowywana w archiwum odpowiedniej jednostki.

§ 7

1. Czas trwania i forma kursu przewodnikowskiego:
 - a) czas trwania minimum 17 dni (12+5),
 - b) czas trwania kursu metodycznego drużynowych wędrowników minimum 10 dni,
 - c) forma obozowa dostosowana do rodzaju kursu: zuch mistrzowskiego, harc erskiego, wędrowniczego. Niedopuszczalna jest forma kursu dojazdowego,

- d) Jeżeli kurs jest rozdzielony na dwie części (metodyczną i instruktorską), to program dla danej edycji jest zatwierdzany w całości oraz realizacja kursu odbywa się w części pierwszej obozowej ciągłej minimum 12 dni i części drugiej minimum 5 dni,
 - e) w kursach prowadzonych dwuczęściowo: metodyczna i instruktorska, uczestnik kursu kończy część metodyczną a następnie instruktorską. Kolejności odwrotna jest niedopuszczalna.
3. Czas trwania i forma kursu podharc mistrzowskiego:
- a) czas trwania minimum 10 dni,
 - b) wskazana jest forma obozowa kursu,
 - c) w przypadku kursu dojazdowego jedno spotkanie powinno trwać 5 dni.
4. Czas trwania i forma warsztatów harc mistrzowskich:
- a) czas trwania minimum 6 dni,
 - b) forma dojazdowa lub obozowa.

§ 8

1. Kandydat na kurs przewodnikowski powinien spełniać następujące warunki:
 - a) 16-17 lat licząc rocznikowo,
 - b) odpowiednie wyrobienie harcerskie,
 - c) posiada cechy wodzowskie i predyspozycje do bycia wychowawcą.
2. Kandydat na kurs metodyczny drużynowych wędrowników:
 - a) posiada stopień instruktorski lub ukończył 19 rok życia,
 - b) posiada cechy wodzowskie.
3. Kandydat na kurs podharc mistrzowski powinien spełniać następujące warunki:
 - a) posiada stopień przewodnika,
 - b) jest zaangażowany w pracę instruktorską na rzecz hufca i chorągwi,
 - c) ma zaliczoną służbę instruktorską za roku ubiegły.
4. Kandydat na warsztaty harc mistrzowskie powinien spełniać następujące warunki:
 - a) posiada stopień podharc mistrza,
 - b) ma zaliczoną służbę instruktorską za roku ubiegły.

II. Szkoła Zastępowych Hufca/Związku Drużyn

§ 9

1. Szkołę zastępowych hufca/związku drużyn powołuje hufcowy/komendant związku drużyn.
2. Szkołą zastępowych hufca/związku drużyn kieruje instruktor posiadający stopień minimum przewodnika.

§ 10

1. Zadania szkoły zastępowych hufca/związku drużyn:
 - a) opracowanie planu szkoleń,
 - b) organizacja kursów i warsztatów dla zastępowych,
 - c) organizacja warsztatów dla przybocznych,
 - d) opracowanie materiałów metodycznych.
2. Dokumentacja:
 - a) rejestr kursów zastępowych i warsztatów, zawierający sprawozdanie merytoryczne (§ 6) z realizacji zadania,
 - c) programy kursów i warsztatów,

- d) sprawozdanie roczne z pracy zespołu kształcenia,
- e) archiwum.

III. Referat Kształcenia Chorągwi/Namiestnictwa – Szkoła Instruktorska Chorągwi

§ 11

1. W namiestnictwie działa referat kształcenia. Zasady powołania i funkcjonowania określa § 12, § 14 pkt. 1 i 3.
2. W chorągwi działa referat kształcenia lub szkoła instruktorska. Zasady powołania i funkcjonowania określa § 12, § 13 i § 14.

§ 12

1. Referat kształcenia chorągwi/namiestnictwa powołuje komendant chorągwi/namiestnik.
2. Referat kształcenia tworzy przynajmniej trzech instruktorów posiadających stopień minimum podharcmistra, w skład referatu może wejść przewodnik realizujący próbę podharcmistrowską. W skład referatu wchodzi przedstawiciel komisji instruktorskiej.
3. Referatem kształcenia chorągwi/namiestnictwa kieruje harcmistrz lub podharcmistra realizujący próbę harcmistrzowską.

§ 13

1. Szkołę instruktorską powołuje i rozwiązuje Naczelnik Harcerzy po zasięgnięciu opinii Centralnej Szkoły Instruktorskiej na wniosek komendanta chorągwi.
2. Wniosek o powołanie szkoły instruktorskiej zawiera:
 - a) skład szkoły instruktorskiej - przynajmniej 5 instruktorów w stopniu minimum podharcmistra, w tym przedstawiciel: komisji instruktorskiej, referatu: harcerskiego, wędrowniczego i zuchowego chorągwi,
 - b) komendanta szkoły instruktorskiej, którym jest harcmistrz lub podharcmistra realizujący próbę harcmistrzowską,
 - c) dotychczasowe osiągnięcia referatu kształcenia chorągwi,
 - d) plan kształcenia chorągwi i kierunków działania szkoły instruktorskiej na najbliższe dwa lata.

Formularz wniosku w załączniku nr 6.

3. Przyjmuje się jednolite nazewnictwo szkoły instruktorskiej chorągwi, które się składa z członu poprzedzającego nazwę chorągwi „Szkoła Instruktorska”, np. Szkoła Instruktorska - Małopolskiej Chorągwi Harcerzy. Może być dodawana nazwa szkoły instruktorskiej np. Szkoła Instruktorska „Ostoja” - Pomorskiej Chorągwi Harcerzy.
4. Na podstawie corocznych sprawozdań merytorycznych z działalności szkoły instruktorskiej chorągwi, komendant centralnej szkoły instruktorskiej wnioskuje co dwa lata do Naczelnika Harcerzy o zatwierdzenie szkoły instruktorskiej chorągwi na kolejną dwuletnią kadencję. Formularz w załączniku nr 7.

§ 14

1. Zadaniem referatu kształcenia chorągwi/namiestnictwa jest:
 - a) opracowanie i realizacja programu kształcenia chorągwi/namiestnictwa, który zatwierdza komendant chorągwi/namiestnik,
 - b) pomoc i nadzorowanie pracy szkoły zastępowych hufców/związków drużyn,
 - c) współpraca z komisją stopni instruktorskich,
 - d) organizacja kursów przewodnikowskich: harcerskich i zuchmistrzowskich po zatwierdzeniu przez centralną szkołę instruktorską,

- e) organizacja kursów metodycznych drużynowych wędrowników po zatwierdzeniu przez centralną szkołę instruktorską,
 - f) organizacja kursów podharcemistrzowskich po zatwierdzeniu przez centralną szkołę instruktorską,
 - g) organizacja warsztatów metodycznych dla p.o. drużynowych i drużynowych,
 - h) organizacja warsztatów metodycznych dla instruktorów,
 - i) realizacja zadań zleconych przez komendanta chorągwi/namiestnika,
 - j) sporządzenie i przesłanie do centralnej szkoły instruktorskiej do końca września każdego roku sprawozdania merytorycznego z działalności referatu kształcenia zawierającego skład osobowy referatu, zestawienia kursów i warsztatów, sprawozdanie z działalności w minionym roku harcerskim, program kształcenia na rok bieżący, sprawozdania merytoryczne z przeprowadzonych kursów i warsztatów, opinię komendanta chorągwi/namiestnika. Formularz sprawozdania merytorycznego w załączniku numer 7.
2. Zadania szkoły instruktorskiej chorągwi:
- a) zadania określone w § 13 pkt. 1 a) b) c) g) h) i) oraz j) w odniesieniu do szkoły instruktorskiej chorągwi,
 - b) organizacja kursów przewodnikowskich: harcerskich i zuchmistrzowskich w porozumieniu z poszczególnymi referatami chorągwi,
 - c) organizacja kursów metodycznych drużynowych wędrowników w porozumieniu z referatem wędrowniczym chorągwi,
 - d) organizacja kursów podharcemistrzowskich po zarejestrowaniu w centralnej szkole instruktorskiej. Formularz rejestracyjny w załączniku nr 8.
3. Dokumentacja:
- a) rejestr kursów przewodnikowskich, metodycznych drużynowych wędrowników i podharcemistrzowskich oraz warsztatów zawierający sprawozdanie merytoryczne (§ 6) z realizacji zadań,
 - b) programy kursów i warsztatów,
 - c) sprawozdanie roczne z pracy referatu kształcenia lub szkoły instruktorskiej chorągwi,
 - d) archiwum.

IV. Centralna Szkoła Instruktorska

§ 15

1. Centralna Szkoła Instruktorska jest powoływana przez Naczelnika Harcerzy.
2. W skład centralnej szkoły instruktorskiej wchodzi, co najmniej 5 instruktorów w stopniu harcmistrza lub podharcemistrza realizujących próbę harcmistrzowską, w tym przedstawiciel komisji harcmistrzowskiej, wydziału harcerskiego, wędrowniczego i zuchowego.
3. Komendantem centralnej szkoły instruktorskiej jest instruktor w stopniu harcmistrza.
4. Komendanta centralnej szkoły instruktorskiej mianuje rozkazem Naczelnik Harcerzy.
5. Komendant centralnej szkoły instruktorskiej jest członkiem Głównej Kwatery Harcerzy.
6. Naczelnik Harcerzy zatwierdza plan pracy centralnej szkoły instruktorskiej.

§ 16

1. Zadania Centralnej Szkoły Instruktorskiej:
 - a) opracowanie i realizacja programu kształcenia,
 - b) koordynacja i wspieranie kształcenia w chorągwiach/namiestnictwach,
 - c) opiniowanie wniosków o powołanie chorągwiowych szkół instruktorskich,
 - d) stała współpraca z komisją harcmistrzowską,

- e) opracowywanie materiałów kształceniowych,
 - f) organizacja w miarę potrzeb kursów instruktorskich przewodnikowskich, metodycznych drużynowych wędrowników, podharc mistrzowskich w porozumieniu z odpowiednimi wydziałami Głównej Kwatery Harcerzy,
 - g) organizacja warsztatów harcmistrzowskich,
 - h) organizacja warsztatów dla komendantów: szkół zastępowych, referatów kształcenia i szkół instruktorskich,
 - i) organizacja warsztatów kadry kształcącej,
 - j) zatwierdzanie kursów przewodnikowskich i podharc mistrzowskich na wniosek referatów kształcenia,
 - k) rejestracja kursów podharc mistrzowskich.
2. Dokumentacja:
- a) rejestr kursów: przewodnikowskich, podharc mistrzowskich zawierający sprawozdania merytoryczne z realizacji szkoleń,
 - b) rejestr warsztatów wymienionych w § 15 pkt. 1 zawierający sprawozdania merytoryczne,
 - c) programy kursów i warsztatów,
 - d) sprawozdanie roczne z pracy referatów kształcenia chorągwi/namiestnictw i szkół instruktorskich,
 - e) archiwum.

II. MINIMA KURSÓW

Kurs instruktorski jest jednym z elementów kształcenia kadry instruktorskiej. Celem kursu jest usystematyzowanie wiedzy, szersze spojrzenie na metodykę harcerską i sprawdzenie w miarę możliwości umiejętności wychowawczych i wodzowskich kandydata na poszczególne stopnie instruktorskie.

Kurs instruktorski to nie tylko zajęcia ale także przygoda, która przekazywana w atrakcyjnej formie przez doświadczonych instruktorów, kształtuje umiejętności i postawy niezbędne do realizacji siebie poprzez służbę instruktorską. W programie kursu powinny się znaleźć zajęcia: rozwijające osobowość, umiejętność kreatywnego myślenia i samodzielności. Kurs jest jednym z elementów budowania harcerskiego braterstwa, umiejętności współdziałania i umiejętności rozwiązywania konfliktów. Te wszystkie elementy, będące nadbudową do części dydaktycznej kursu powinny być realizowane w elementach obrzędowości, planu dnia i zajęciach dodatkowych, będących przerywnikami pomiędzy zajęciami.

Komendant kursu przygotowując plan pracy powinien poddać się lekturze Regulaminu Stopni Instruktorskich oraz minimów kursowych ujętych poniżej. Zawarte w minimach tematy powinny być zawarte w planie pracy kursu. Jednak w zależności od sytuacji i potrzeb danego środowiska należy indywidualnie dobrać i kłaść nacisk na realizację poszczególnych tematów i uzupełnić je o dodatkową tematykę według potrzeb analizy środowiska i potrzeb zgłoszonych kandydatów na kurs. Forma zajęć zależy od prowadzącego jednak komendant kursu może sugerować formy jakich powinien użyć prowadzący dane zajęcia.

Kury stałe przewodnikowskie lub podharcemistrzowskie nie powinny wydłużać się w czasie. Finalizowane powinny być zawsze na koniec akcji, a nie po kilku dodatkowych spotkaniach powakacyjnych. Kurs nie jest ustawicznym kształceniem, lecz jednym z elementów całościowej formacji instruktorskiej.

Materiał kursów przewodnikowskich oraz podharcemistrzowskich został podzielony na minima kursowe oraz komentarz. W komentarzach również znajduje się materiał pomocniczy dla szkolenia zastępowych i planowania pracy rocznej zastępów zastępowych.

KURSY PRZEWODNIKOWSKIE

Kurs przewodnikowski jest organizowany dla kandydatów na drużynowych drużyn: zuchów i harcerzy. Każdy dzień kursu powinien być przygotowany zgodnie z zasadami metody harcerskiej aby był wzorem dla kursanta.

Kurs jest finalizowany wręczeniem patentów. Nie jest wskazane robienie dodatkowych zjazdów kursowych w formach warsztatowych. Warsztaty są dalszą formą formacji kadry instruktorskiej, a nie uzupełnianiem kursu instruktorskiego.

Dla kursu przewodnikowskiego prowadzonego w dwóch częściach metodycznej i instruktorskiej opracowuje się plan całościowy. Część druga instruktorska powinna być przeprowadzona w całości (minimum 5 dni).

Do poniższych minimów jest dołączony komentarz, który ma ułatwić planowanie kursu.

MINIMA KURSU PRZEWODNIKOWSKIEGO

I. HISTORIA

- 1.1 Historia harcerstwa.
- 1.2 Korzenie ZHR.
- 1.3 Tożsamość ZHR a inne organizacje harcerskie.
- 1.4 Wybitne postaci twórców i działaczy harcerskich.

II. ZAGADNIENIA OGÓLNE

- 2.1 Statut, cele i program ZHR.
- 2.2 Regulaminy organizacyjne ZHR oraz zasady bezpieczeństwa harcerek i harcerzy w służbie instruktorskiej. Przepisy dotyczące pracy z dziećmi i młodzieżą związkowe i państwowe.
- 2.3 System kształcenia i prób stopni instruktorskich.
- 2.4 Zarządzanie i budowanie zespołu.
- 2.5 Podstawowe wiadomości o rozwoju psychofizycznym dzieci i młodzieży.
- 2.6 Elementy pedagogiki.
- 2.7 Wychowanie w oparciu o wartości chrześcijańskie.
- 2.8 Zagadnienia z przygotowania do życia w rodzinie.
- 2.9 Zasady wychowania w ZHR. Rola i zadania instruktora ZHR.
- 2.10 Drużyna jako środowisko wychowawcze. Współpraca z KPH i rodzicami harcerzy.

III. METODYKA

- 3.1 Harcerski system wychowawczy – metoda harcerska.
- 3.2 Organizacja drużyny harcerzy – wodzowanie i autorytet.
- 3.3 Praca z grupą – system zastępowych i rada drużyny.
- 3.4 Zastęp zastępowych.
- 3.5 Mała metodyka kursów zastępowych.
- 3.6 Metodyka stopni i sprawności harcerskich.
- 3.7 Formy pracy drużyny i ich dobór. Rodzaje działań w drużynie.
- 3.8 Zbiórki drużyny i ich rodzaje.
- 3.9 Wizja drużyny – kategoryzacja drużyny.
- 3.10 Planowanie pracy drużyny.
- 3.11 Planowanie obozu, zimowiska, biwaku, rajdu, zlotu, zjazdu, itp.
- 3.12 Dokumentacja drużyny i zastępu oraz wychowanie gospodarcze w drużynie.
- 3.13 Formy służby narodowi, społeczeństwu, państwu - wychowanie patriotyczne.
- 3.14 Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie w drużynie.
- 3.15 Obrzędowość i symbolika w drużynie.

- 3.16 Gawęda.
- 3.17 Formacja religijna w drużynie.
- 3.18 Praca nad sobą – wzorce osobowe instruktora.
- 3.19 Podstawy metodyki ruchu wędrowniczego.
- 3.20 Podstawy metodyki zuchowej.
- 3.21 Harce i gry terenowe.
- 3.22 Techniki harcerskie.

MINIMA KURSU PRZEWODNIKOWSKIEGO WODZÓW ZUCHOWYCH - NABOJE

I. HISTORIA

- 1.1 Historia harcerstwa.
- 1.2 Historia ruchu zuchowego.
- 1.3 Korzenie ZHR.
- 1.4 Tożsamość ZHR a inne organizacje harcerskie.

II. ZAGADNIENIA OGÓLNE

- 2.1 Statut, cele i program ZHR.
- 2.2 Regulaminy organizacyjne ZHR oraz zasady bezpieczeństwa harcerek i harcerzy w służbie instruktorskiej. Przepisy dotyczące pracy z dziećmi i młodzieżą związkowe i państwowe.
- 2.3 System kształcenia i prób stopni instruktorskich.
- 2.4 Zarządzanie i budowanie zespołu.
- 2.5 Podstawowe wiadomości o rozwoju psychofizycznym dzieci i młodzieży.
- 2.6 Elementy pedagogiki.
- 2.7 Wychowanie w oparciu o wartości chrześcijańskie.
- 2.8 Zagadnienia z przygotowania do życia w rodzinie.
- 2.9 Zasady wychowania w ZHR. Rola i zadania instruktora ZHR.
- 2.10 Gromada zuchowa jako środowisko wychowawcze. Współpraca z KPH i rodzicami zuchów.

III. METODYKA

- 3.1 Harcerski system wychowawczy.
- 3.2 Organizacja gromady zuchowej – wodzowanie i autorytet.
- 3.3 Metodyka stopni i sprawności harcerskich, system tęczy.
- 3.4 Formy pracy gromady i ich dobór. Rodzaje działań w gromadzie.
- 3.5 Zbiórki gromady i ich rodzaje.
- 3.6 Mała metodyka kursów zuchmistrzowskich pierwszego stopnia.
- 3.7 Rozpoczęcie działalności gromady.
- 3.8 Planowanie pracy gromady.
- 3.9 Cykle zabawowe.
- 3.10 Planowanie kolonii, zimowiska, zlotu, zjazdu, itp.
- 3.11 Wychowanie gospodarcze w drużynie.
- 3.12 Dokumentacja gromady.
- 3.13 Zuchowe formy służby narodowi, społeczeństwu, państwu - wychowanie patriotyczne.
- 3.14 Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie, Prawo i Obietnica Zucha w gromadzie.
- 3.15 Obrzędowość i symbolika w gromadzie.
- 3.16 Formacja religijna w gromadzie.
- 3.17 Praca nad sobą – wzorce osobowe instruktora.
- 3.18 Stosowanie podczas kursu typowych form wędrowniczych (wyczyn, służba...).

- 3.19 Literatura zuchmistrzowska oraz metodyka zuchowa w Internecie.
- 3.20 Jak mnie widzą w mundurze.
- 3.21 Podstawy metodyki ruchu wędrowniczego.
- 3.22 Podstawy metodyki harcerskiej oraz współpraca gromady z bratnią drużyną harcerską.
- 3.23 Gromada zuchów w hufcu.
- 3.24 Prelekcja przez uczestników kursu po posiłkach.
- 3.25 Praktyczne przeprowadzenie zbiórki zuchowej – egzamin.

KURS METODYCZNY DRUŻYNOWYCH WĘDROWNIKÓW

1. Wędrownicy w harcerskim systemie wychowania.
2. Sylwetka drużynowych wędrowników i modele oddziaływania.
3. Praca drużyny wędrowników.
4. Kwadrans wędrownika.
5. Naramiennik wędrowniczy.
6. Służba wędrownika.
7. Służba drużyny wędrowników.
8. Droga wędrownika – cykl wychowawczy.
9. Prawo Harcerskie dla wędrowników.
10. Stopnie dla wędrowników.
11. Formacja i wyczyn – cele wychowawcze, kierunki pracy i formy realizacji.
12. Wędrówka jako narzędzie wychowawcze.
13. Ognisko wędrowników (gawęda, dyskusja, rozmowa).
14. Wychowanie prorodzinne.
15. Sprawności u wędrowników czyli zdobywanie uprawnień.
16. Obóz wędrowników.
17. Planowanie i dokumentacja pracy drużyny wędrowników.
18. Psychofizyczny rozwój człowieka w wieku 16-19 lat.
19. Gry wędrowników.
20. Opieka nad drużynowym wędrowników.

MINIMUM KURSU PODHARCMISTRZOWSKIEGO

I. HISTORIA

- 1.1 Historia harcerstwa polskiego. Elementy wychowawcze.
- 1.2 Korzenie ZHR.
- 1.3 Postacie z życia harcerstwa zasługujące na szczególną uwagę.

II. ZAGADNIENIA OGÓLNE

- 2.1 Struktura organizacyjna ZHR. Idea i cele harcerstwa ukazane w Statucie ZHR . Rola i zadania instruktora ZHR.
- 2.2 Zasady wychowania w ZHR. Programy wychowawcze.
- 2.3 Regulaminy ZHR i przepisy państwowe na poziomie chorągwi/okręgu.
- 2.4 Współczesne nurty wychowawcze, a harcerski system wychowawczy.
- 2.5 Podstawy psychologii człowieka młodego i dorosłego. Oczekiwania młodego człowieka we współczesnym świecie.
- 2.6 Zarządzanie zespołem kadry instruktorskiej.
- 2.7 Współpraca jednostek ZHR z lokalnym środowiskiem.
- 2.8 „Uderzmy w głąb” praca instruktora nad sobą jako gwarant „sukcesu wychowawczego”.

III. METODYKA

- 3.1 Podstawowe elementy metodyki: zuchowej, harcerskiej, wędrowniczej, kręgów starszego harcerstwa, kręgów instruktorskich.
- 3.2 Zasady funkcjonowania hufca, chorągwi i okręgu.
- 3.3 Dokumentacja finansowo-gospodarcza hufca/związku drużyn i chorągwi/namiestnictwa.
- 3.4 Planowanie pracy hufca/związku drużyn.
- 3.5 Komisja Instruktorska i Kapituła Stopni Harcerskich.
- 3.6 Elementy metody kształcenia i prowadzenia szkoleń.
- 3.7 Metodyka prowadzenia prób instruktorskich.
- 3.8 Obóz harcerski, zimowisko, biwak, zlot, rajd, złaz – działania finansowo gospodarcze.
- 3.9 Obóz harcerski, zimowisko, biwak, zlot, rajd, złaz – działania programowe.
- 3.10 Formy duszpasterskie.

MINIMA WARSZTATÓW HARCISTRZOWSKICH

FORMACJA

1. Sylwetka harcmistrza – „wychowawca wychowawców”.
2. Wychowanie patriotyczne w ZHR – analiza potrzeb, celów i metod wychowawczych.
3. Służba rodzinie, bliźniemu – cel wychowania.
4. Praca nad sobą - formacja duchowa.
5. Idea Stopnia Harcerza Orlego i Harcerza Rzeczypospolitej.
6. System wartości i jego budowanie.
7. Trening kreatywności.

ORGANIZACJA

1. Podstawowe zasady zarządzania potencjałem ludzkim i organizacją.
2. Specyfika zarządzania organizacją wychowawczą. Kierowanie dużymi grupami ludzkimi i grupami decyzyjnymi.
3. Organizacja i kierowanie pracą zarządu okręgu i chorągwi.
4. Organizacja pracy władz naczelnych – Rada Naczelna, Sąd Harcerski, Komisja Rewizyjna.
5. Organizacja pracy i funkcjonowanie w Naczelnictwie i Głównej Kwaterze.
6. Organizacja wielkich przedsięwzięć.
7. Współpraca ze środowiskiem.

IDEA I METODA

1. Program i cele działania Związku.
2. Tożsamość ZHR.
3. Partnerzy i konkurenci – analiza celów i metod działania innych organizacji społecznych.
4. Metodyka kształcenia kadry instruktorskiej.
5. Metodyka prowadzenia prób instruktorskich.
6. Metoda harcerska – rozwój i ewolucja – we współczesnej rzeczywistości.
7. Psychologia rozwojowa i pedagogika wychowawcza.

KOMENTARZ DO MINIMÓW ORAZ MATERIAŁY UZUPEŁNIAJACE

Materiał poniższy obejmuje rozszerzoną wersję minimów kursów przewodnikowskich i podharc mistrzowskich oraz materiał dla zastępowych, który można wykorzystać w planowaniu rocznej pracy zastępów zastępowych i opracowywaniu materiałów na kursy zastępowych.

Odnośniki pod tematem wskazują co powinien zawierać dany temat. W sposób szczególny należy zwrócić uwagę na ćwiczenia. Czas ujęty w nawiasach przy temacie jest orientacyjny, a nie wiążący.

KURS ZASTĘPOWYCH

Program, forma i przeprowadzenie kursu jest w gestii szkoły zastępowych hufca/związku drużyn. Poniższy materiał ma być pomocą do opracowania programu kursu zastępowych.

Poniżej jest ujęte proponowane minimum programowe kursu zastępowych. Według potrzeb środowiska należy je odpowiednio dopracować i ewentualnie rozszerzyć.

MINIMUM PROGRAMOWE KURSU ZASTĘPOWYCH

1. Postać zastępowego

- wódz, wzór, starszy brat (*sumienność, odpowiedzialność, punktualność, opiekuńczość, minimum stopień młodzika, posiadanie podstawowej wiedzy harcerskie*)

2. Podstawowe informacje o systemie zastępowym

- (*zastęp – mała grupa rówieśnicza, zastępowy – przewodnik grupy*)

3. Duch zastępu

- obrzędowość (*proporzec, nazwa, okrzyk, oznaczenie na mundurze, sieć alarmowa, piosenka, barwa, szyfr, miejsce obrzędowe, buława, „patron”, itd.*)
- funkcje w zastępie (*każdy harcerz ma jakąś niepowtarzalną funkcję w zastępie*)
- braterstwo (*jeden za wszystkich, wszyscy za jednego*)
- chwalenie i upominanie (*adekwatność, nieodsuwanie w czasie, sprawiedliwość*)

4. Tworzenie zastępu

- zastępowy bierze udział w werbunku do zastępu (*akcję naborową organizuje drużynowy, przyszły zastępowy bierze udział w naborze, werbunek koleżeński*)
- pierwsze zbiórki zastępu (*pierwsze zbiórki inne niż „normalne”*)
- kontakt z rodzicami harcerzy (*rodzice znają zastępowego, przynajmniej przez telefon, drużynowy odwiedza rodziców razem z zastępowym, rodzice harcerzy znają rodziców zastępowego, mają z zastępowym kontakt telefoniczny*)
- nieformalne spotkania pozazbiórkowe (*wyjście do kina, spotkania koleżeńskie w domu itp..*)

5. Stopnie i sprawności

- istota stopni i sprawności i ich miejsce w planie pracy (*realizacja zadań na stopnie i sprawności na zbiórkach zastępu i zaliczanie przez zastępowego*)

6. Formy pracy

- adekwatność formy do treści (*wszystko się ćwiczy i trenuje, a nie opowiada i wyklada*)
- podstawowe formy pracy (*piosenka, harc, gra, zabawa, gawęda, zadanie międzyzbiórkowe, musztra, sport, służba, prace zastępu – liczne przykłady i praktyka*)
- inne formy np. nacisk na kreatywność w poszukiwaniu nowych pomysłów (*modyfikacje form podstawowych, formy złożone – ognisko, zbiórka, wycieczka itd..., „nowoczesne technologie”*)

7. Zbiórka

- zasady i elementy dobrej zbiórki
- punktualność
- plan zbiórki (*na piśmie, kilka dni przed, dzień przed – dokładny scenariusz i gotowe „gadżety”*)
- zadanie międzyzbiórkowe (*obowiązkowo – zachęta na następną zbiórkę, realizacja zadań harcerskich w czasie pozazbiórkowym*)

8. Plany i dokumentacja

- plan pracy zastępu (*plan semestralny, zawierający charakterystykę chłopców, zadania do realizacji, terminarz TWORZONY W ODPOWIEDZI NA OCZEKIWANIA DRUŻYNOWEGO, szczegółowe plany zbiórek*)
- książka pracy zastępu

9. BEZPIECZEŃSTWO

MATERIAŁY DO WYKORZYSTANIA W PLANOWANIU PRACY ROCZNEJ ZASTĘPÓW ZASTĘPOWYCH CZY KURSÓW ZASTĘPOWYCH

I. HISTORIA

- 1. Rys historyczny Skautingu (czas 1 h)**
- 2. Historia Harcerstwa Polskiego (czas 2 h)**
 - zarys historii z podziałem na główne okresy; najważniejsze sylwetki harcerskich wodzów; najważniejsze daty z historii harcerstwa
- 3. Harcerstwo w dobie obecnej (czas 1,5 h)**
 - organizacje harcerskie ZHR, ZHP pgk, ZHP, SHK Zawisza i inne; różnice pomiędzy organizacjami
- 4. Historia Polski (czas 2 h)**
 - charakterystyka poszczególnych okresów; najważniejsze sylwetki bohaterów narodowych, władców, ludzi zasłużonych dla ojczyzny

II. CELE I METODY PRACY HARCERSKIEJ

- 1. Struktura ZHR (czas 1 h)**
- 2. Metoda harcerska (czas 1 h)**
 - Idea, cele i zadania, ręka metody
- 3. Statut i Regulaminy (czas 2 h)**
 - Statut
 - Regulamin bezpieczeństwa harcerek i harcerzy
 - Regulamin mundurowy
 - Regulamin symboli, odznak i oznaczeń
 - Regulamin stopni harcerskich
 - Regulamin sprawności harcerskich
 - Regulamin musztry
- 4. Symbolika harcerska (czas 1,5 h)**
 - lilijka, krzyż, inne symbole harcerskie
- 5. Stopnie i funkcje – oznaczenia (czas 1,5 h)**
 - oznaczenia stopni harcerskich i instruktorskich, sznury funkcyjne
- 6. Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie (czas 1 h)**
 - historia, interpretacja prawa i przyrzeczenia, prawo i przyrzeczenie w życiu harcerza
- 7. Zastępowy (czas 1,5 h)**
 - cechy zastępowego, rola zastępowego, odpowiedzialność, prawa i obowiązki zastępowego, praca nad sobą, przykład własny jako najważniejszy czynnik metody
- 8. Struktura drużyny, system zastępowy (czas 1,5 h)**
 - struktura drużyny, funkcje w drużynie, wodzowanie i współpraca, system zastępowy
- 9. Zastęp (czas 1,5 h)**
 - definicja zastępu, rola i funkcja zastępu jako jednostki, funkcje w zastępie, zastęp jako zespół indywidualności, duch zastępu
- 10. Jak tworzyć zastęp (czas 1,5 h)**
 - akcja zaciągowa, pierwsza zbiórka, współpraca z rodzicami harcerzy
- 11. System stopni i sprawności (czas 1,5 h + ćw. 2 h)**

- istota stopni i sprawności, zaliczanie zadań na stopień – uprawnienia zastępowego, próba stopnia, otwieranie i zamykanie, zdobywanie sprawności – uprawnienia zastępowego
 - opracowanie karty sprawności (ćw.) i biegu końcowego na stopień młodzika (ćw.)
- 12. System kar i nagród (czas 1,5 h)**
- kiedy nagradzać i kiedy karać, zwracanie uwagi, motywowanie do postawy zgodnej z prawem i przyrzeczeniem harcerskim, jak stosować system nagród i kar, umiejętność rozmawiania z harcerzem
- 13. Rywalizacja w zastępie i drużynie (czas 1,5 h)**
- cele rywalizacji, zasady efektywnej i zdrowej rywalizacji, rywalizacja indywidualna w zastępie, rywalizacja w drużynie pomiędzy zastępami, efekty rywalizacji w zastępie i drużynie
- 14. Formy pracy (czas 1,5 h)**
- co to są formy i jakie mają cele do spełnienia, adekwatność formy do treści, podstawowe formy pracy harcerskiej, skąd czerpać pomysły na uatrakcyjnianie form
- 15. Wycieczka i biwak (czas 1,5 h + 2 h ćw.)**
- cele wycieczki i biwaku, planowanie wycieczki i biwaku, współpraca z rodzicami
 - pomysły na ciekawe wycieczki i biwaki (ćw.)
- 16. Zbiórka zastępu (czas 2 h + 3 h ćw.)**
- zasady dobrej zbiórki, zadania między zbiórkowe, pomysły na dobrą zbiórkę, przygotowanie zbiórki
 - konspekt zbiórki (ćw.)
- 17. Planowanie pracy zastępu (czas 2 h + 2 h ćw.)**
- cele planowania, cele długo i krótko terminowe
 - plan pracy zastępu (ćw.)
- 18. Zastęp na obozie lub zimowisku (czas 2 h)**
- przygotowania do obozu lub zimowiska, planowanie pionierki, zdobnictwo, elementy obozu drużyny przygotowywane przez zastęp, obrzędowość
- 19. Dokumentacja zastępu (czas 1,5 h)**
- książka pracy zastępu, kronika zastępu, biblioteczka
- 20. Obrzędowość w zastępie (czas 2 h)**
- zwyczaje, tradycja, obrzędowość, tworzenie obrzędowości; nazwa, godło i porzecz, kronika, skarbiec; piosenka, okrzyk, szyk, szyfr, sieć alarmowa; przyjęcie do zastępu, przekazanie zastępu; obrzędowość zastępu a obrzędowość drużyny, inne obrzędy...
- 21. Formy duszpasterskie w zastępie (czas 1 h)**
- praktyki religijne, praca nad sobą (charakter, wola, duch, wiedza, umiejętności...), formacja indywidualna, rekolekcje...; służba i inne formy
- 22. Służba zastępu – stałe pole służby (czas 1 h)**
- cele służby
- 23. Wychowanie gospodarcze w zastępie (czas 1,5 h)**
- składki członkowskie, akcje zarobkowe, pozyskiwanie sprzętu i konserwacja

Zadania do realizacji z technik harcerskich w formie zbiórek zastępu (10 zbiórek 15 h ćw.)

- wiedza harcerska	- zaciąg do zastępu
- musztra	- samarytanka i zdrowie
- przyrodoznawstwo i ochrona środowiska	- łączność
- szyfry	- terenoznawstwo
- krajoznawstwo	- pionierka
- gry, zabawy, harce	- węzły
- biwak, wycieczka	- obrzędowość
- z historii harcerstwa	

KURS PRZEWODNIKOWSKI

I. HISTORIA

1.1 Historia harcerstwa (czas 1,5 h)

- ogólna charakterystyka: początki, okres międzywojenny, II wojna światowa do 1948, sytuacja do 1980 roku, ZHP pgk

1.2 Korzenie ZHR (czas 1 h)

- KIHAM, Ruch Harcerski, POH, Zawisza, ZHP r. z. 1918, ZHR

1.3 Tożsamość ZHR a inne organizacje harcerskie (czas 1,5 h)

- obecna rzeczywistość Harcerstwa Polskiego: ZHP - ZHP pgk - SHK Zawisza –ZHR. Różnice pomiędzy organizacjami

1.4 Wybitnie postaci twórców i działaczy harcerskich (ćw. 2 h)

- zadanie przed kursowe zrealizowane w ramach gawęd podczas ogniska

II. ZAGADNIENIA OGÓLNE

2.1 Statut, cele i program ZHR (czas 2 h + 1 h ćw.)

- Cele Statutowe ZHR; ideowo-wychowawczy charakter ZHR, społeczna praca instruktora; miejsce drużyny ww. strukturze,
- struktura organizacyjna (ćw.)

2.2 Regulaminy organizacyjne ZHR oraz zasady bezpieczeństwa harcerek i harcerzy w służbie instruktorskiej. Przepisy dotyczące pracy z dziećmi i młodzieżą związkowe i państwowe (czas 2 h + 3 h ćw.)

- regulaminy; instrukcje; odpowiedzialność prawna instruktora.

Znajomość regulaminów:

regulamin bezpieczeństwa harcerek i harcerzy oraz majątku Związku,
regulamin symboli, odznak i oznaczeń,
instrukcja organizacji obozów i biwaków,
regulamin drużyny harcerzy,
regulamin hufca harcerzy,
regulamin służby instruktorskiej OH-y ZHR,
regulamin mundurowy,
regulamin sprawności,
regulamin stopni harcerskich,
regulamin kategoryzacji drużyn harcerzy,
regulamin musztry,
regulamin finansowo-gospodarczy,
regulamin zbierania składek członkowskich.

2.3 System kształcenia i prób stopni instruktorskich (czas 1,5 h + 1 h ćw.)

- kształcenie zastępowych, przybocznych i drużynowych; system kształcenia instruktorów w zależności od poziomu stopnia; zasady działania Komisji Instruktorskiej; zadania opiekuna próby; regulamin stopni instruktorskich.
- opracowywanie próby instruktorskiej (ćw.)

2.4 Zarządzanie i budowanie zespołu (czas 2 h)

- wyznaczanie zadań: indywidualnych oraz dla zespołów ludzkich; wyznaczanie celów dla zespołów; praca indywidualna; komunikacja – werbalna i niewerbalna; mowa ciała; delegowanie uprawnień; jak motywować.

2.5 Podstawowe wiadomości o rozwoju psychofizycznym dzieci i młodzieży (czas 2 h)

- etapy rozwoju dzieci i młodzieży; czynniki wpływające na rozwój dzieci i młodzieży; charakterystyka grup wiekowych, grupa rówieśnicza i jej normy; przywództwo formalne i nieformalne.

2.6 Elementy pedagogiki (czas 1,5 h)

- wychowanie jako proces społeczny i celowe działanie pedagogiczne; cele wychowawcze i ideowo-wychowawcze w tym i harcerskie; metody wychowania: wpływ osobisty, sytuacyjny, społeczny, samowychowanie; wzorce osobowe w pracy pedagogicznej; aktualne potrzeby i oczekiwania społeczeństwa w wychowaniu dzieci i młodzieży.

2.7 Wychowanie w oparciu o wartości chrześcijańskie (czas 2 h)

- etyka - moralność - wartości: pojęcia, charakterystyka ogólna; personalizm chrześcijański, podstawowe zasady wychowania chrześcijańskiego; spójność ideałów Prawa i Przymierzenia Harcerskiego z Dekalogiem; wychowanie chrześcijańskie a wychowanie religijne; odniesienie do poszukujących i niewierzących; zadania chrześcijanina w życiu publicznym.

2.8 Zagadnienia z przygotowania do życia w rodzinie (czas 2 h)

- tożsamość mężczyzny i kobiety; godność osoby ludzkiej, wychowanie ku dojrzałej miłości; chrześcijańska wizja miłości i małżeństwa; silna rodzina podstawą społeczeństwa i Narodu; problemy dorastania – jak rozmawiać z harcerzami; Karta Praw Rodziny.

2.9 Zasady wychowania w ZHR. Rola i zadania instruktora ZHR (czas 1,5 h)

- organizacja ideowo-wychowawcza; wartości chrześcijańskie (personalizm); podział na dwa piony żeński i męski; harmonijny rozwój osobowy: duchowy, moralny, intelektualny, uczuciowy, fizyczny; wychowanie osoby do służby Bogu, Polsce i bliźniemu; wychowanie następcy, społeczna praca instruktora; regulamin służby instruktorskiej OH-y ZHR.

2.10 Drużyna jako środowisko wychowawcze. KPH i współpraca z rodzicami harcerzy (czas 2 h)

- wychowawcza rola zastępowego, przybocznego i drużynowego; cechy zespołu wychowawczego drużyny, oddziaływanie instruktora; miejsce i zadania drużyny w związku drużyn, hufcu, szkole, środowisku; współpraca drużyny z różnymi instytucjami (organizacje społeczne, szkoła, parafia...); współpraca instruktora z rodzicami; cele, zadania i zasady tworzenia KPH przy drużynie.

III. METODYKA

3.1 Harcerski system wychowawczy – metoda harcerska (czas 2 h)

- idea – ruch – metoda – organizacja; ręka metody; zarys programu wychowawczego ZHR.

3.2 Organizacja drużyny harcerzy – wodzowanie i autorytet (czas 1,5 h)

- struktura drużyny; regulaminowe powinności i obowiązki drużynowego; zależność pomiędzy zastępowymi a drużynowym, rada drużyny; zadania przybocznego w drużynie; regulamin drużyny harcerzy.

3.3 Praca z grupą – system zastępowych i rada drużyny (3 h + 1 h ćw.)

- System zastępowy w drużynie: podstawy „małej metodyki” pracy zastępu; obowiązki i uprawnienia zastępowego, rola podzastępowego; miejsce zastępu w drużynie, wpływ drużyny na zastęp; współdziałanie i samodzielność w planowaniu pracy zastępu, źródła planu pracy; schemat zbiórki zastępu; walory poszczególnych elementów zbiórek,
- Rada drużyny: zadania, prawa i obowiązki rady drużyny; struktura organizacyjna; drużynowy a rada drużyny; przebieg spotkań rady drużyny; problemy stałe i bieżące.

3.4 Zastęp zastępowych (czas 1,5 h + 2 h ćw.)

- cele działalności zastępu zastępowych i struktura; formy działania, częstotliwość

spotkań; zagadnienia współzawodnictwa indywidualnego i zastępów; rola zastępu zastępowych w realizowaniu planu pracy drużyny,

- plan pracy zastępu zastępowych (ćw.).

3.5 Mała metodyka kursów zastępowych (czas 1 h + 2 h ćw.)

- elementy programu kursu zastępowych; formy kursu zastępowych;
- plan kursu (ćw.)

3.6 Metodyka stopni i sprawności harcerskich (czas 2 h + 2 h ćw.)

- Metodyka stopni harcerskich: wymagania regulaminowe; realizacja próby stopnia, zamknięcie próby i przyznanie stopnia; zadania zastępowego, przybocznego i rady drużyny w zdobywaniu stopni harcerskich; uprawnienia drużynowego w otwieraniu i przyznawaniu stopni; kapituła stopni harcerskich,
- opracowywanie prób na stopnie harcerskie (ćw.)
- Metodyka sprawności: system sprawności jako współzależność metodyczna ze stopniami harcerskimi; wymagania regulaminowe sprawności; realizacja sprawności; przyznawanie sprawności; kapituła sprawności,
- opracowanie karty próby sprawności (ćw.).

3.7 Formy pracy drużyny i ich dobór. Rodzaje działań w drużynie (czas 1,5 h + 2 h ćw.)

- rodzaje form pracy; kryteria doboru form pracy; umiejętność doboru form pracy w wychowaniu; wyznaczanie i rozliczanie celów i zadań; zadanie - czas realizowania zadania – zajęcie,
- opracowanie zadania realizowanego w drużynie (ćw.).

3.8 Zbiórki drużyny i ich rodzaje (1,5 h + 3 h ćw.)

- cel: metodyczny i wychowawczy; zasady dobrej zbiórki; dobór form pracy w planowaniu zbiórki; rodzaje zbiórek,
- konspekty zbiórek (ćw.).

3.9 Wizja drużyny – kategoryzacja drużyny (czas 1 h + ćw. 1h)

3.10 Planowanie pracy drużyny (2,5 h + 5 h ćw.)

- co powinien zawierać plan pracy drużyny; zasady dobrego planowania; założenia wychowawcze, metodyczne i programowe; terminarz zajęć drużyny; zasady sporządzania planu pracy,
- opracowanie rocznego planu pracy drużyny (ćw.).

3.11 Planowanie obozu, zimowiska, biwaku, rajdu, zlotu, zjazdu, itp. (czas 2 h + 4 h ćw. 2 h programowe i 2 h finansowe)

- obóz harcerski podsumowaniem pracy rocznej drużyny; zgłoszenie przedsięwzięcia – uzyskanie zezwoleń; tworzenie harmonogramu działań; kadra oraz jej zakres działań; instrukcja organizacji obozów i biwaków; regulamin finansowo gospodarczy,
- tworzenie preliminarza (ćw.),
- tworzenie programu (ćw.),
- forma rozliczenia (sprawozdanie merytoryczne i finansowe) (ćw.).

3.12 Dokumentacja drużyny i zastępu oraz wychowanie gospodarcze w drużynie (czas 1,5 h + 2 h ćw.)

- książka pracy drużyny; dokumentacja: rady drużyny, pisma przychodzące i wychodzące, archiwum; dokumentacja zastępu, kronika; składki, źródła dochodów, akcje zarobkowe,
- wzór rozkazu (ćw.),
- dokumentacja gospodarczo-finansowa (ćw.).

3.13 Formy służby narodowi, społeczeństwu, państwu-wychowanie patriotyczne (czas 1,5h)

- współczesne rozumienie patriotyzmu; ZHR – organizacja patriotyczna – dlaczego?; formy pracy mające na celu kształtowanie postaw patriotycznych; wybór bohatera

drużyny, praca z patronem drużyny.

3.14 Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie w drużynie (czas 1,5 h)

- rys historyczny, komentarz do prawa harcerskiego; prawo i przyrzeczenie harcerskie w pracy wychowawczej; przygotowanie i obrzęd przyrzeczenia; wzorzec instruktora.

3.15 Obrzędowość i symbolika w drużynie (czas 1,5 h)

- jak tworzyć zwyczaje i obrzędy drużyny; tradycja, zwyczaje, obrzędy; formy zewnętrzne; symbol, symbolika; obrzędowość jako element metodyki; obrzędowość: przyrzeczenia harcerskiego, ogniska, przyjęcia do drużyny itp.

3.16 Gawęda (czas 1 h)

- cel i zadanie gawędy; budowa gawędy – jakie elementy uwzględnić przy układaniu gawędy; forma przekazu – czas, atmosfera, itp.

3.17 Formacja religijna w drużynie (czas 1,5 h)

- formy pracy; formacja indywidualna; zadania instruktora; duszpasterz/ kapelan – środowiska; życie religijne drużyny – pielgrzymki, dni skupienia, Dzień Papieski; rozwój harcerzy poprzez współpracę z duszpasterzem lub kapłanem.

3.18 Praca nad sobą – wzorce osobowe instruktora (czas 1,5 h)

- wzorzec osobowy w pracy harcerskiej; przykład osobisty instruktora; cechy jakie powinien posiadać instruktor; rozwój poprzez system stopni i sprawności; rola instruktora w życiu społecznym i politycznym.

3.19 Podstawy metodyki ruchu wędrowniczego (czas 2 h)

- krótka historia; charakterystyka metody wędrowniczej; współpraca drużyny harcerzy z wędrownikami (przejście harcerzy do pionu wędrowniczego).

3.20 Podstawy metodyki zuchowej (czas 2 h)

- krótka historia; charakterystyka metody zuchowej; współpraca drużyny harcerzy z zuchami; zasady przejścia zuchów do drużyn harcerzy.

3.21 Harce i gry terenowe (10 h ćw.)

3.22 Techniki harcerskie (25 h ćw.)

Razem czas zajęć 56 h

Razem czas ćwiczeń 66 h

I. HISTORIA

1.1 Historia harcerstwa (czas 1,5 h)

- ogólna charakterystyka: początki, okres międzywojenny, II wojna światowa do 1948, sytuacja do 1980 roku, ZHP pgk,

1.2 Historia ruchu zuchowego (czas 1,5 h)

- ogólna charakterystyka, początki, okres międzywojenny, II wojna światowa do 1948, sytuacja do 1980 roku, ZHP pgk; dokonania Wydziału Zuchowego ZHR, System Tęczy, szkolenia itd.; wybitnie postaci twórców i działaczy pionu zuchowego (Kamiński, Małkowska, Zwolakowa, Ziętkiewiczówna itp.)

1.3 Korzenie ZHR (czas 1,5 h)

- KIHAM, Ruch Harcerski, POH, SHK Zawisza, ZHP r. z. 1918, ZHR

1.4 Tożsamość ZHR a inne organizacje harcerskie (czas 1,5 h)

- obecna rzeczywistość Harcerstwa Polskiego: ZHP - ZHP pgk - SHK Zawisza - ZHR. Różnice pomiędzy organizacjami

II. ZAGADNIENIA OGÓLNE

2.1 Statut, cele i program ZHR (czas 2 h + 0,5 h ćw.)

- Cele Statutowe ZHR (w szczególności wychowanie osoby do służby Bogu, Polsce i bliźnim); ideowo-wychowawczy charakter ZHR; miejsce gromady ww. strukturze; społeczna praca instruktora,
- struktura organizacyjna (ćw.).

2.2 Regulaminy organizacyjne ZHR oraz zasady bezpieczeństwa harcerek i harcerzy w służbie instruktorskiej. Przepisy dotyczące pracy z dziećmi i młodzieżą związkowe i państwowe (czas 1,5 h + 2 h ćw.)

- odpowiedzialność prawna instruktora
Znajomość regulaminów (ćw.):

Regulamin bezpieczeństwa harcerek i harcerzy oraz majątku Związku,

Regulamin gromady zuchowej,

Regulamin kategoryzacji gromad,

Regulamin hufca harcerzy,

Regulamin mundurowy,

Regulamin musztry,

Regulamin odznak i oznaczeń.

2.3 System kształcenia i prób stopni instruktorskich (czas 1 h + 1 h ćw.)

- kształcenie przybocznych i drużynowych; system kształcenia instruktorów; zasady działania Komisji Instruktorskich; zadania opiekuna próby; wychowanie następcy; regulamin stopni instruktorskich,
- opracowywanie próby instruktorskiej (ćw.).

2.6 Zarządzanie i budowanie zespołu (czas 3 h ćw.) – ćwiczenia fakultatywnie prowadzone przez profesjonalistów

- wyznaczanie zadań indywidualnych oraz dla zespołów ludzkich; wyznaczenie celów dla zespołów; praca indywidualna; komunikacja – werbalna i niewerbalna; mowa ciała; delegowanie uprawnień; jak motywować (zuchy, kadrę gromady); sztuka negocjacji.

2.7 Podstawowe wiadomości o rozwoju psychofizycznym dzieci i młodzieży (czas 2,5 h)

- etapy rozwoju dzieci i młodzieży; czynniki wpływające na rozwój dzieci i młodzieży; jak radzić sobie z trudnym dzieckiem; charakterystyka grup wiekowych, grupa rówieśnicza i jej normy; system kar i nagród; przywództwo formalne i nieformalne; problemy dorastania – jak rozmawiać z harcerzami.

2.8 Elementy pedagogiki (czas 1,5 h)

- wychowanie jako proces społeczny i celowe działanie pedagogiczne; cele wychowawcze i ideowo-wychowawcze w tym i harcerskie; metody wychowania: wpływ osobisty, sytuacyjny, społeczny, samowychowanie; wzorce osobowe w pracy pedagogicznej; aktualne potrzeby i oczekiwania społeczeństwa w wychowaniu dzieci i młodzieży; harmonijny rozwój osobowy: duchowy, moralny, intelektualny, uczuciowy, fizyczny.

2.9 Wychowanie w oparciu o wartości chrześcijańskie (czas 1,5 h)

- etyka - moralność - wartości: pojęcia, charakterystyka ogólna; personalizm chrześcijański; podstawowe zasady wychowania chrześcijańskiego; spójność ideałów Prawa i Przymierzenia Harcerskiego z Dekalogiem; wychowanie chrześcijańskie a wychowanie religijne; odniesienie do poszukujących i niewierzących; zadania chrześcijanina w życiu publicznym.

2.10 Zagadnienia z przygotowania do życia w rodzinie (czas 1,5 h)

- tożsamość mężczyzny i kobiety – różnice psychologiczne; godność osoby ludzkiej, wychowanie ku dojrzałej miłości; chrześcijańska wizja miłości i małżeństwa; silna rodzina podstawą społeczeństwa i Narodu; Karta Praw Rodziny.

2.11 Zasady wychowania w ZHR. Rola i zadania instruktora ZHR (czas 1,5 h)

- organizacja ideowo-wychowawcza; wartości chrześcijańskie (personalizm); podział na dwa pionierzy żeński i męski; harmonijny rozwój osobowy: duchowy, moralny, intelektualny, uczuciowy, fizyczny; wychowanie osoby do służby Bogu, Polsce i bliźniemu; wychowanie następcy; społeczna praca instruktora; regulamin służby instruktorskiej OH-y ZHR..

2.12 Gromada zuchowa jako środowisko wychowawcze. Współpraca z KPH i rodzicami zuchów (czas 1 h)

- współpraca drużyny z różnymi instytucjami (organizacje społeczne, szkoła, parafia...); współpraca instruktora z rodzicami; zasady tworzenia KPH przy drużynie.

III. METODYKA

3.1 Harcerski system wychowawczy – metoda (czas 1,5 h)

- idea–ruch–metoda–organizacja; Zarys Programu Wychowawczego w ZHR; ręka metody.

3.2 Organizacja gromady zuchowej – wodzowanie i autorytet (czas 1 h)

- wódz gromady zuchowej (starszy brat czy ojciec - cechy wodza); 3 x O (odpowiedzialność, obowiązkowość, opiekuńczość); zadania przybocznych w gromadzie; regulamin gromady zuchów.

3.3 Metodyka stopni i sprawności harcerskich, system tęczy (czas 3 h + ćw. 3h)

- Metodyka stopni harcerzy oraz praca harcerska z kadrą (1 h + 1 h ćw.): wymagania regulaminowe; realizacja próby stopnia, zamknięcie próby i przyznanie stopnia; zadania drużynowego w zdobywaniu stopni harcerskich; uprawnienia drużynowego w otwieraniu i przyznawaniu stopni; kapituła stopni harcerzy; odebranie stopnia; opracowywanie prób na stopnie harcerskie (ćw.).
- Metodyka sprawności (0,5 h + 0,5 h ćw.): system sprawności jako współzależność metodyczna ze stopniami harcerskimi; wymagania regulaminowe sprawności; realizacja sprawności; przyznawanie sprawności; kapituła sprawności; odebranie sprawności; opracowanie karty próby sprawności (ćw.).
- System Tęczy (1,5 h + 1,5 h ćw.): istota Systemu Tęczy; sprawności zuchowe; gwiazdki zuchowe; regulamin sprawności zuchowych; regulamin gwiazdek zuchowych; tablica zuchowa + próba na gwiazdkę dla konkretnego zucha (ćw.).

3.4 Formy pracy gromady i ich dobór. Rodzaje działań w gromadzie (czas 1,5 h + 2 h ćw.)

- rodzaje form pracy (rozwińcie z kursu STRZAŁY – nacisk na uświadomienie sensu

stosowania form pracy); kryteria doboru form pracy; umiejętność doboru form pracy w wychowaniu; Krąg Rady oraz pozostałe formy pracy w gromadzie suchowej (gawęda, teatrzyk, obrzędowość, piosenki i piosy, przyteczne prace i umiejętności, zwiad, majsterka, gry i ćwiczenia, zabawa tematyczna),

- opracowanie zadania realizowanego w gromadzie (ćw. – gawęda na zadany temat).

3.5 Zbiórki gromady i ich rodzaje (2 h + 2 h ćw.)

- cel: metodyczny i wychowawczy; zasady dobrej zbiórki; dobór form pracy w planowaniu zbiórki; rodzaje zbiórek,
- konspekty zbiórek (ćw.).
- niekonwencjonalne zbiórki – bank pomysłów (ćw.).

3.6 Mała metodyka kursów suchmistrzowskich pierwszego stopnia (1 h, 0,5 h ćw.) zajęcia fakultatywne

- akademie suchmistrzowskie (warsztaty); Kurs Wodków Suchowych pierwszego stopnia „STRZAŁY”; Zajęcia na kursie zastępowych; jak szkolić ciekawie i mądrze.

3.7 Rozpoczęcie działalności (1,5 h + 3,5 h ćw.)

- zakładamy gromadę; nabór, atrakcyjna pierwsza zbiórka,
- zbiórki pierwszego miesiąca (ćw.).

3.8 Planowanie pracy gromady (2,5 h + 3,5 h ćw.)

- co powinien zawierać plan pracy gromady; zasady dobrego planowania (wyznaczanie i rozliczanie celów); założenia wychowawcze, metodyczne i dydaktyczne; terminarz zajęć gromady (harmonogram); zasady sporządzania planu pracy; plan pracy jako zbiór cykli zabawowych; cykle zabawowe,
- opracowanie rocznego planu pracy gromady suchowej.

3.9 Cykle zabawowe (czas 1 h, 3 h ćw.)

- fabuła; tematyczny cykl zbiórek; kłamra tematyczna pomiędzy cyklami zabawowymi i pomiędzy ziórkami; pomysłowość w budowaniu cykliów,
- opracowanie dwóch cykli zabawowych z kłamrą tematyczną.

3.10 Planowanie kolonii, zimowiska, zlotu, zjazdu, itp. (czas 2,5 h + 2 h program)

- kolonia suchowa podsumowaniem pracy rocznej gromady; plan pracy kolonii suchowej; zdrowie i higiena; tworzenie harmonogramu działań; zakresy obowiązków (głównie opiekuna szóстки).

3.11 Wychowanie gospodarcze i organizacja wyjazdu (2 h, 2 h ćw.)

- składki (regulamin); źródła dochodów; akcje zarobkowe; zgłoszenie przedsięwzięcia – uzyskanie zezwoleń; instrukcja organizacji obozów i biwaków; regulaminy finansowo – gospodarcze; zakres działań kadry,
- forma rozliczenia (sprawozdanie merytoryczne i finansowe – ćw.), tworzenie preliminarza (ćw.).

3.12 Dokumentacja gromady (czas 1 h + 0,5 h ćw.)

- książka pracy gromady suchów; dokumentacja: pisma przychodzące i wychodzące, archiwalia, zgody rodziców; kronika; arkusz kategoryzacyjny; regulamin zbierania składek członkowskich; źródła dochodów; Suchowa Kasa Bezpieczeństwa,
- wzór rozkazu (ćw. – nie czytać suchom),
- dokumentacja gospodarczo-finansowa (ćw.)

3.13 Suchowe formy służby narodowi, społeczeństwu, państwu - wychowanie patriotyczne (czas 1 h)

- współczesne rozumienie patriotyzmu; ZHR – organizacja patriotyczna – dlaczego?; Suchowe formy pracy mające na celu kształtowanie postaw patriotycznych.

3.14 Prawo i Przysięga Harcerskie, Prawo i Obietnica Sucha w gromadzie (czas 1 h + 1 h ćw.)

- krótki rys historyczny; komentarz do prawa harcerskiego; prawo i przysięga harcerskie oraz prawo i obietnica sucha w pracy wychowawczej (ćw.); przygotowanie i obrzęd

obietnicy zuchowej (ćw.).

3.15 Obrzędowość i symbolika w gromadzie (czas 1,5 h + 2 h ćw.)

- jak tworzyć zwyczaje i obrzędy gromady, tradycja, zwyczaje, elementy obrzędowości; regulamin symboli, odznak i oznaczeń; wielkie obrzędy, formy zewnętrzne; symbol, symbolika; mundur zuchowy; obrzędowość jako element metodyki zuchowej,
- pisanie obrzędowości gromady (ćw.).

3.16 Formacja religijna w gromadzie (czas 1,5 h + 1 h ćw.)

- zuchowe formy pracy; formacja indywidualna; zadania instruktora; duszpasterz/ kapelan – środowiska; życie religijne gromady m.in. pielgrzymki, Dzień Papieski, rekolekcje zuchowe, święta religijne; realizacja wychowania religijnego w gromadzie zuchowej (np. plan zbiórki świątecznej, cykl biblijny).

3.17 Praca nad sobą – wzorce osobowe instruktora (czas 1,5 h)

- wzorzec osobowy w pracy harcerskiej; przykład osobisty instruktora; cechy, jakie powinien posiadać instruktor; rozwój poprzez system stopni i sprawności; rola instruktora w życiu społecznym i politycznym; regulamin służby instruktorskiej OH-y ZHR.

3.18 Stosowanie podczas kursu typowych form wędrowniczych (wyczyn, służba...) 10 h ćw.

3.19 Literatura zuchmistrzowska oraz metodyka zuchowa w internecie (czas 1 h)

- dostępność literatury; źródła pomysłów; prasa zuchmistrzowska, instruktorska; wyszczególnienie stron internetowych z metodyką zuchową; forum Wydziału Zuchowego.

3.20 Jak mnie widzą w mundurze (0,5 h, 3,5 h ćw.)

- ćwiczenia dzienne 0,5 h (apel + „przemarsze” itp.); apel zuchowy; apel harcerski; musztra; postawa osobista instruktora; oraz mundur zucha.

3.21 Podstawy metodyki ruchu wędrowniczego (czas 1 h)

- rys historyczny; charakterystyka metodyki wędrowniczej; współpraca gromady zuchowej z wędrownikami.

3.22 Podstawy metodyki harcerskiej oraz współpraca gromady z bratnią drużyną harcerską (czas 1,5 h)

- charakterystyka metodyki harcerskiej; współpraca gromady zuchowej z harcerzami, wspólne zajęcia; „Zuch to nie mały harcerz” ale (trzecia gwiazdka); "Zuch podpatruje zwyczaje harcerskie"; drużynowy zuchowy to też komenda drużyny; przygotowanie do przekazania i przekazanie do drużyny harcerzy, pozyskiwanie kadry; praca w drużynie i praca dla drużyny (np. praca w ZZ-ach).

3.23 Gromada zuchów w hufcu (1 h)

- współpraca kadry gromady z hufcowym (podległość służbowa); obowiązki Wodza Zuchów w hufcu (aktywna praca na rzecz hufca); wizytacje gromad oraz przyznawanie kategorii – celowość kategoryzacji; regulamin hufca; konieczność przestrzegania norm.

3.24 Prelekcja przez uczestników kursu po posiłkach (koło 5 h ćw.)

- „Mundur to przeżytek? czy jesteśmy organizacją paramilitarną?”
- "Całym życiem czy - ostatecznie - do rozkazu zwalniającego"
- "Braterstwo i rywalizacja - sprzeczność"
- "Koedukacja w harcerstwie jako środek najlepszej współpracy wychowawczej"
- "Rodzina i rodzice - jako komplikacja roli drużynowego"
- "Kobieta dla mężczyzny, mężczyzna dla kobiety, kto dla kogo?"

3.25 Praktyczne przeprowadzenie zbiórki zuchowej – egzamin (6 h ćw.)

Razem czas zajęć 54 h

Razem czas ćwiczeń 55 h

KURS METODYCZNY DRUŻYNOWYCH WĘDROWNIKÓW

Pomysł

25

Kurs Drużynowych Wędrowników powinien być dla jego uczestników oraz organizatorów przede wszystkim wyzwaniem i przygodą. Treść metodyczna ma zostać „podana” w sposób, który nie będzie teoretyczną pogadanką, ale „przeżyciem”, tzn. zaprezentowana i przepracowana w praktyce. Nie odnosi się to ze względów praktycznych i organizacyjnych do całości treści metody wędrowniczej, ale do jej głównych założeń, które należy dobrze zrozumieć. Główne założenia metody wędrowniczej w pracy to: służba, formacja i wyczyn. Te założenia metodyczne powinny w formie praktycznych przykładów zaistnieć na kursie. Jest to miejsce dla twórczego i autorskiego podejścia organizatorów kursu, dla których ma być on także fascynującą przygodą.

Forma

Podstawową formą pracy wędrowników jest wędrowka. Ma ona, nie tylko ważny dla idei wędrowniczej wymiar abstrakcyjny, ale także w sensie dosłownym wędrowanie jest najlepszą formą poznawania otoczenia, ludzi i siebie. Zalecaną formą kursu metodycznego drużynowych wędrowników jest forma obozu wędrownego. Trudności organizacyjne związane z wygospodarowaniem czasu na zajęcia, umawianiem wykładowców są warte przełamania ze względu na wyjątkowy charakter - wędrowniczej formy kursu. Kurs powinien mieć swoje tempo i swój rytm. Konieczne jest ustalenie stałych elementów każdego dnia (wędrowka, zajęcia, kwadrans wędrownika, posiłki, ognisko).

Czas

Główna część kursu metodycznego drużynowych wędrowniczych powinna trwać 9 dni i mieć formę obozu wędrownego oraz dwa spotkania weekendowe: pierwsze wprowadzające i ostatnie sumujące, które jest zwieńczeniem kursu. Podczas wędrowki powinny się odbyć wszystkie najważniejsze zajęcia metodyczne. Kurs powinien być organizowany na przełomie sierpnia i września, lub nawet na początku września, ponieważ jest to z reguły najlepszy termin dla osób w wieku studenckim.

Wymagania wobec kandydatów:

Wiek

Drużynowym wędrowników może być wyłącznie osoba, która etap wieku wędrowniczego 16-18 lat ma już za sobą. Najlepiej żeby była to osoba studiująca. Preferowanym wiekiem podjęcia służby drużynowego wędrowników jest wiek powyżej 20 lat. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się przyjęcie na kurs kandydatów w wieku 19 lat.

Doświadczenie

Prowadzenie wychowania wędrowników wymaga dużych umiejętności pedagogicznych i praktycznego kontaktu z młodzieżą. Z tego względu kandydat na drużynowego wędrowników powinien posiadać stopień instruktorski oraz przynajmniej 2-letnie doświadczenie w prowadzeniu jednostki harcerskiej lub zuchowej. Najlepszym kandydatem na drużynowego wędrowników jest instruktor w stopniu podharcmistra, choć dopuszcza się przyjmowanie na kurs instruktorów w stopniu przewodnika. Najbardziej efektywna rekrutacja dobrych kandydatów na kurs drużynowych wędrowników jest wśród instruktorów oddających prowadzoną drużynę harcerską.

Postawa

Drużynowy wędrowników jest przykładem dobrego zastosowania „stylu harcerskiego” w życiu dorosłym. To dojrzały, odpowiedzialny człowiek i harcerz, który potrafi znaleźć odpowiedzi na trudne pytania, jakie pojawiają się w życiu. To osoba, która umie przyjąć rolę przewodnika dla chłopca, który staje się mężczyzną. Nie musi być specjalistą od wszystkiego, ale chce otworzyć siebie na młodszych i pozwolić im skorzystać z własnego doświadczenia. Drużynowy wędrowników to mądry wychowawca, który ma dużo własnej pokory i nie podaje wszystkiego swoim podopiecznym na tacy, lecz wskazuje im kierunek, daje przykłady, motywuje do pracy nad sobą, analizuje postawy i umie słuchać i rozmawiać.

1. Wędrownicy w harcerskim systemie wychowawczym (czas 2 h)

- prezentacja harcerskiego systemu oddziaływania od zucha do wędrownika; omówienie form rekrutacji i zasad przechodzenia harcerzy do wędrowników; zasada kadrotwórczości.

2. Sylwetka drużynowego wędrowników i modele oddziaływania (czas 2 h)

- bezpośredniość oddziaływania; przykład własny; indywidualizm wychowania; zasada przewodzenia.

3. Praca drużyny wędrowników (czas 2 h + ćw. 2 h)

- system zadaniowy; praca w patrolach; udział w sekcjach.

4. Kwadrans wędrownika (ćw. 4 h)

- samodzielne rozważanie wybranego fragmentu Pisma Świętego; dzielenie się swoimi rozważaniami w grupie; inne formy wewnętrznej pracy nad sobą.

5. Naramiennik wędrowniczy (czas 2 h)

- symbolika, idea, tożsamość oraz inicjacja wędrownika; prezentacja i nauka obrzędu.

6. Służba wędrownika (czas 1 h + ćw. 1 h)

- element postawy jako cel wychowawczy; pojęcie odruchu służby; formy służby indywidualnej.

7. Służba drużyny wędrowników (ćw. 15 h)

- zaplanowany element kursu (np. przez 3 dni) będący praktycznym przykładem.

8. Droga wędrownika – cykl wychowawczy (czas 2 h)

- podkreślenie znaczenia początku i końca drogi wędrownika w drużynie; określenie wiodących form pracy z wędrownikiem w każdym kolejnym roku; propozycje dla wędrowników kończących swoją drogę w drużynie.

9. Prawo Harcerskie dla wędrowników (czas 2 h)

- np. w formie rozważań interpretacji poszczególnych punktów Prawa Harcerskiego przez uczestników kursu podczas dzielenia się przy ognisku

10. Stopnie dla wędrowników (czas 2 h + ćw. 1 h)

- Harcerz Orli i Harcerz Rzeczypospolitej

11. Formacja i wyczyn – cele wychowawcze, kierunki pracy i formy realizacji (czas 2 h)

12. Wędrówka jako narzędzie wychowawcze (czas 1 h)

13. Ognisko wędrowników (gawęda, dyskusja, rozmowa) (ćw. 10 h)

- każdego dnia wybrany uczestnik Kursu przygotowuje gawędę, dyskusję lub rozmowę; na jeden z wybranych tematów narzuconych przez kadrę Kursu; podkreślenie różnic między trzema formami wymiany poglądów.

14. Wychowanie prorodzinne (czas 2 h)

- przygotowanie do życia w rodzinie; poznawanie własnej tożsamości seksualnej; współpraca z wędrowniczkami.

15. Sprawności u wędrowników czyli zdobywanie uprawnień (czas 1 h)

16. Obóz wędrowników (czas 2 h + ćw. 2 h)

17. Planowanie i dokumentacja pracy drużyny wędrowników (czas 2 h + ćw. 3 h)

18. Psychofizyczny rozwój mężczyzny w wieku 16-19 lat. (czas 2 h)

- podejście psychologiczne i analiza sfery emocjonalnej.

19. Gry Wędrowników (czas 1 h + ćw. 2 h)

- giełda pomysłów, przykłady.

20. Opieka nad drużynowym wędrowników (czas 1 h)

- rola Wydziału GKH-y, Referatu Wędrowniczego w Chorągwi, itp.

Zajęcia: 23 h

Ćwiczenia: 37 h

MINIMUM KURSU PODHARCMISTRZOWSKIEGO

I. HISTORIA

1.1 Historia harcerstwa polskiego. Elementy wychowawcze. (czas 2 h)

- rys historyczny poszczególnych okresów działania harcerstwa; powstanie ZHR; harcerstwo przedwojenne, okresu wojny, ZHP-1956, ZHP pgk, KIHAM, RH, POH, ZHP-1918, SHK Zawisza, ZHR – elementy wychowania harcerskiego – porównanie.

1.2 Korzenie ZHR (czas 2 h)

- historia najnowsza połączona z budowaniem tożsamości organizacji, KIHAM, RH, rozejście się niezależnego harcerstwa i zjazd zjednoczeniowy.

1.3 Postacie z życia harcerstwa zasługujące na szczególną uwagę (czas ćw. 1 h)

- opracowanie biografii wybranego instruktora i przedstawienie tego w formie gawędy (materiał autorski do publikacji) – zadanie przed kursem.

II. ZAGADNIENIA OGÓLNE

2.1 Struktura organizacyjna ZHR. Idea i cele harcerstwa ukazane w Statucie ZHR .

Rola i zadania instruktora ZHR (czas 3 h)

- struktura; cele i zadania odpowiednich pionów; pomoc struktur w prowadzeniu pracy wychowawczej; struktura organizacyjna komendy hufca oraz chorągwi; idea i cele; przełożenie na metodę harcerską i program pracy na poszczególnych poziomach organizacyjnych; granice interpretacji idei i celów; regulamin Służby Instruktorskiej ZHR; utożsamienie się z organizacją.

2.2 Zasady wychowania w ZHR. Programy wychowawcze. (czas 2 h)

- organizacja ideowo wychowawcza; personalizm i wartości chrześcijańskie; koedukacja; harmonijny rozwój osoby: ducha, moralności, intelektu, uczucia, wyrobienia fizycznego; wychowanie do służby Bogu, Polsce i bliźnim; zarys programu wychowawczego ZHR; program Organizacji Harcerzy; program duszpasterski; inne programy.

2.3 Regulaminy ZHR i przepisy państwowe na poziomie chorągwi/okręgu (czas 2 h + ćw. 3 h)

Znajomość regulaminów:

- Regulamin bezpieczeństwa harcerek i harcerzy oraz majątku Związku,
- Instrukcja organizacji obozów i biwaków,
- Regulamin finansowo-gospodarczy ZHR,
- Instrukcja w sprawie zbierania składek organizacyjnych,
- Regulamin okręgu,
- Regulamin chorągwi harcerzy,
- Regulamin hufca harcerzy,
- Regulamin służby instruktorskiej OH-y.

2.4 Współczesne nurty wychowawcze, a harcerski system wychowawczy (czas 2 h)

- ideał człowieka w danym systemie wychowawczym; ideał człowieka w systemie harcerskim; syntetyczne ujęcie metod wychowawczych stosowanych do osiągnięcia celu.

2.5 Podstawy psychologii człowieka młodego i dorosłego. Oczekiwania młodego człowieka we współczesnym świecie (czas 3 h)

- ogólne zagadnienia z psychologii rozwojowej; potrzeby, motywacje, kształtowanie postaw, oddziaływanie, hierarchia wartości; wpływ na kształtowanie postaw i rozwoju człowieka (spojrzenie socjologiczne): rodziny, kościoła, szkoły, mediów, środowiska rówieśniczego; źródła zagrożeń dla prawidłowego rozwoju młodego człowieka; poszukiwanie autorytetów; oczekiwania młodego człowieka; ruchy religijne, sekty, subkultury młodzieżowe.

2.6 Zarządzanie zespołem kadry instruktorskiej (czas 2 h + ćw. 2 h)

- Metody zarządzania; Podstawowe zasady promocji; zasady komunikowania (ćw.); sztuka negocjacji i mediacji (ćw.); budowa wspólnoty instruktorskiej wokół idei, celu i

zadań; wyznaczanie zadań i celów zespołów hufca/związku drużyn i referatów chorągwi/namiestnictwa; opracowywanie zadań i celów dla dowolnego zespołu lub referatu (ćw.); zarządzanie pracą w hufcu/związku drużyn i chorągwi/namiestnictwie; motywacja instruktorów; delegowanie uprawnień.

2.7 Współpraca jednostek ZHR z lokalnym środowiskiem (czas 2 h)

- zasady funkcjonowania samorządu terytorialnego; współpraca z samorządem lokalnym; współpraca z organizacjami społecznymi; formy służby na rzecz środowiska; KPH w środowisku.

2.8 „Uderzmy w głąb” praca instruktora nad sobą jako gwarant „sukcesu wychowawczego” (czas 2 h)

III. METODYKA

3.1 Podstawowe zasady elementów metodyki: zuchowej, harcerskiej, wędrowniczej, kręgów starszego harcerstwa, kręgów instruktorskich (czas 2 h)

- Porównanie; regulaminy drużyn: zuchów, harcerzy, wędrowników, kręgów; praca z instruktorami poszczególnych pionów metodycznych; funkcjonowanie gromady/drużyny/kręgu w hufcu/związku drużyn, chorągwi/namiestnictwie; zadania jednostek nadrzędnych względem gromad/drużyn/kręgów; wspieranie rozwoju poszczególnych pionów.

3.2 Zasady funkcjonowania hufca i chorągwi (czas 2 h + ćw. 3 h)

- regulaminy: hufca i chorągwi; zadania i obowiązki hufcowego/komendanta związku drużyn, komendanta chorągwi/namiestnika; cele i zadania zespołów hufca/związku drużyn, referatów chorągwi/namiestnictw (ćw.); zadania komendanta hufca/związku drużyn i chorągwi/namiestnictwa; dokumentacja: rozkaz (ćw.), teczka korespondencji wysłanej i otrzymanej, ewidencja jednostek organizacyjnych, instruktorów, przyrzeczeń harcerskich, oświadczeń, archiwum. Chorągiew dodatkowo rejestracja lilijek instruktorskich i krzyży harcerskich.

3.3 Dokumentacja finansowo-gospodarcza hufca/związku drużyn i chorągwi/namiestnictwa (czas 2 h + ćw. 2 h)

- Regulaminy finansowo-gospodarcze; książka finansowa, rachunkowa, KP (ćw.); książka inwentarzowa; ubezpieczenia; zasady wychowania gospodarczego.

3.4 Planowanie pracy hufca/związku drużyn (czas 2 h + ćw. 3 h)

- model hufca; diagnozowanie pracy hufca/związku drużyn; zasady rocznego planu pracy (ćw.); impreza hufca; odprawy hufca.

3.5 Komisja Instruktorska i Kapituła Stopni Harcerskich (czas 2 h + ćw. 2 h)

- Komisja Instruktorska – cele, zadania i zasady funkcjonowania,
- Chorągwiarna Kapituła Stopnia Harcerza Rzeczypospolitej - cele, zadania i zasady funkcjonowania,
- Kapituła Harcerza Orlego w hufcu/związku drużyn,
- opracowanie próby stopni harcerskich (ćw.).

3.6 Elementy metody kształcenia i prowadzenia szkoleń (czas 2 h + ćw. 2 h)

- proces kształcenia instruktorów: SI chorągwi, referaty kształcenia, szkoły zastępowych,
- kurs zastępowych (ćw.); kursy instruktorskie; warsztaty
- zasady organizacji szkoleń,
- jak zorganizować dobry kurs instruktorski.

3.7 Metodyka prowadzenia prób instruktorskich (czas 1 h + ćw. 2 h)

- regulamin stopni instruktorskich,
- opiekun próby,

- opracowywanie prób instruktorskich.

3.8 Obóz harcerski, zimowisko, biwak, zlot, rajd, zjazd – działania finansowo gospodarcze (czas 2 h + ćw. 1 h)

- instrukcja organizacji obozów i biwaków, regulaminy finansowo-gospodarczy, przepisy państwowe; planowanie; preliminarz (ćw.); zatwierdzanie; przebieg akcji; rozliczenie; dokumentacja

3.9 Obóz harcerski, zimowisko, biwak, zlot, rajd, zjazd-działania programowe (czas 2 h + ćw. 2 h)

- BHP; plan pracy obozu (ćw.); przygotowanie programowe do obozu; przebieg obozu; dokumentacja obozu, kronika; podsumowanie; zatwierdzanie programu obozów i zimowisk drużyny, zgrupowań

3.10 Formy duszpasterskie (czas 2 h)

- współpraca z kapłanem środowiska; formy duszpasterskie dla instruktorów; formy duszpasterskie w środowisku; BS, Lednica, itp.

Zajęcia: 38 h

Ćwiczenia: - jeżeli kurs ma formę obozową: techniki harcerskie 14 h + 21 h = 35 h
 - jeżeli forma dojazdowa 21 h

Załącznik nr 2

Miejscowość, dn.

**Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Główna Kwatera Harcerzy
Centralna Szkoła Instruktorska
Ul. Litewska 11/13, 00-589 Warszawa**

WSTĘPNE ZGŁOSZENIE ORGANIZACJI - KURSU INSTRUKTORSKIEGO

.....
Rodzaj kursu

Chorągiew/Namiestnictwo

Termin kursu forma: stały*/dojazdowy*

Miejsce kursu

Komendant kursu:

Adres kontaktowy: telefon e-mail:

Planowana ilość uczestników kursu

Czy zgłaszający występował będzie o dofinansowanie: TAK* NIE*

.....
podpis osoby zgłaszającej

.....
pełniona funkcja

*) niepotrzebne skreślić

Załącznik nr 3

Miejscowość, dn.

**Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Główna Kwatera Harcerzy
Centralna Szkoła Instruktorska
Ul. Litewska 11/13, 00-589 Warszawa**

ZGŁOSZENIE ORGANIZACJI - KURSU INSTRUKTORSKIEGO

.....
Rodzaj kursu

Chorągiew/Namiestnictwo

Termin kursu forma: stały*/dojazdowy*

Miejsce kursu

.....

KADRA KURSU

imię i nazwisko	stopień Inst./harc	funkcja	telefon kontaktowy	e-mail:

OSOBY PROWADZĄCE ZAJĘCIA

imię i nazwisko	stopień Inst./harc	tematyka zajęć/warsztatów

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA KURSU

Cele ogólne:	Cele wychowawcze:
Formy pracy kursu:	Charakterystyka ogólna uczestników:

Wymogi na zaliczenie kursu:

Zadania indywidualne kursantów realizowane przed kursem:

Zadania indywidualne kursantów realizowane w trakcie kursu:

Tematyka zajęć kursu:

Harmonogram zajęć (dzień, godzina, temat zajęć, prowadzący):

.....
podpis osoby zgłaszające

.....
pełniona funkcja

Załącznik nr 4

Ewidencja zajęć kursu
Odbywającego się w dniach
Miejscowość

Lp.	Data	Prowadzący zajęcia	Temat zajęć	Czas forma zajęć	Podpis prowadzącego
1					
2					
3					
4					
5					
6					
7					
8					

.....
podpis komendanta kursu

**Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Główna Kwatera Harcerzy
Centralna Szkoła Instruktorska
Ul. Litewska 11/13, 00-589 Warszawa**

**SPRAWOZDANIE MERYTORYCZNE
Z REALIZACJI KURSU INSTRUKTORSKIEGO*/WARSZTATÓW**

Rodzaj zadania:

Referat Kształcenia*/Szkoła Instruktorska*

Termin kursu*/warsztatów*

Miejsce kursu*/warsztatów*

Komendant kursu*/warsztatów*:

KADRA KURSU

imię i nazwisko	stopień Inst./harc	funkcja	telefon kontaktowy	e-mail:

.....
podpis komendanta

Załączniki:

- 1. Opis realizacji zadania**
- 2. Ocena kursu*/warsztatów* przez komendanta**
- 3. Lista uczestników kursu*/warsztatów* (w przypadku kursu lista zawiera imię i nazwisko, numer patentu, chorągiew)**
- 4. Całościowy plan pracy kursu**

*) niepotrzebne skreślić

Załącznik nr 6

Miejscowość, dn.

**Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Główna Kwatera Harcerzy
Centralna Szkoła Instruktorska
Ul. Litewska 11/13, 00-589 Warszawa**

WNIOSEK O POWOŁANIE SZKOŁY INSTRUKTORSKIEJ

CHORĄGWI

PROPONOWANY SKŁAD SI:

imię i nazwisko	stopień Inst./harc	funkcja	adres	telefon email:
		Komendant SI		
		Przedstawiciel KI		
		Przedstawiciel referatu zuchowego		
		Przedstawiciel referatu wędrowniczego		
		Przedstawiciel referatu harcerskiego		

Dotychczasowe osiągnięcia referatu kształcenia (ostatnie 2 lata):

Plan kształcenia na najbliższe dwa lata:

.....
podpis komendanta chorągwi

**Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Główna Kwatera Harcerzy
Centralna Szkoła Instruktorska
Ul. Litewska 11/13, 00-589 Warszawa**

**SPRAWOZDANIE MERYTORYCZNE
Z DZIAŁALNOŚCI W ROKU HARCERSKIM**

REFERATU KSZTAŁCENIA* / SZKOŁY INSTRUKTORSKIEJ*

.....
Chorągwi/Namiestnictwa

Szkoła Instruktorska zarejestrowana przez Naczelnika Harcerzy na lata

Skład Referatu Kształcenia* / Szkoły Instruktorskiej Chorągwi*					
Stopień inst./harc	Imię i nazwisko		Telefon / e-mail:		Funkcja (Kom/del. Ref. KSI...)
/					
/					
/					
/					
/					
/					
Dane Adresowe Komendanta Referatu Kształcenia lub Szkoły Instruktorskiej: (pocztowe: ulica, kod pocztowy, telefon, e-mail)					
Kursy w roku harcerskim					
Rodzaj kursu	Forma kursu (dojazdowy/stały)	Ilość dni kursu	Miejsce kursu	Ilość uczestników	Komendant kursu
Szkolenia – warsztaty w roku harcerskim					
Rodzaj szkolenia		Ilość dni szkolenia	Miejsce warsztatów	Ilość uczestników	Komendant szkolenia
Planowane kursy w kolejnym roku harcerskim					
Rodzaj kursu	Forma kursu (dojazdowy/stały)	Planowany termin	Planowana ilość uczestników	Komendant kursu	

Planowane szkolenia – warsztaty w kolejnym roku harcerskim/.....				
Rodzaj szkolenia	Ilość dni	Miesiąc	Ilość uczestników	Komendant szkolenia

Załączniki:

1. Plan kształcenia na kolejny rok harcerki zatwierdzony przez komendanta chorągwi / namiestnika
2. Sprawozdania merytoryczne z przeprowadzonych kursów i warsztatów (jeżeli nie były przesłane po akcji do CSI)
3. Opinia komendanta chorągwi / namiestnika
4. Opracowane materiały szkoleniowe, wydane w formie ksero lub druku do archiwum CSI

Sprawozdanie należy przesłać do 30 września każdego roku!!!

.....
podpis

.....
pełniona funkcja

*) niepotrzebne skreślić

Załącznik nr 8

Miejscowość, dn.

**Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej
Główna Kwatera Harcerzy
Centralna Szkoła Instruktorska
Ul. Litewska 11/13, 00-589 Warszawa**

**WNIOSEK O ZAREJESTROWANIE
KURSU PODHARCMISTRZOWSKIEGO
ORGANIZOWANEGO PRZEZ**

SZKOŁĘ INSTRUKTORSKĄ

W dniach

Miejscowość

Opis dojazdu

KADRA KURSU

imię i nazwisko	stopień Inst./harc	funkcja	telefon kontaktowy	e-mail:

Ilość uczestników forma kursu: stały*/dojazdowy*

Załączniki:

1) Plan pracy kursu

.....
podpis osoby zgłaszającej

.....
pełniona funkcja

*) niepotrzebne skreślić